

УДК 338.43:339

Чемерис В.А., к.е.н., доцент[©], **Франчук І. Б.**, к.е.н., ст.викладач
*Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького*

РОЗВИТОК ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

У даній статті розглянуто розвиток особистих селянських господарств в умовах світової фінансової кризи. Проаналізовано вплив фінансової кризи в Україні на ефективність господарювання особистих селянських господарств у Львівській області та запропоновано шляхи виходу з кризи.

Ключові слова: особисті селянські господарства, фінансова криза, дохід, інфляція.

Постановка проблеми. Розмір грошових доходів сільського населення залежить передусім від наслідків та глибини всесвітньої фінансової й продовольчої кризи. Можливі три варіанти розвитку кризової ситуації, яким відповідатимуть три варіанти розвитку особистих селянських господарств – оптимістичний, песимістичний і раціональний. Подальша діяльність більшості особистих селянських господарств відбуватиметься за реалізації оптимістичного варіанта.

Аналіз останніх досліджень. У вересні 2008 р. Сполучені Штати Америки, а згодом і більшість розвинутих країн світу, вразила одна з найглибших в історії капіталістичного суспільства фінансова криза. Спершу вона проявилася в секторах банківського іпотечного кредитування та страхового бізнесу. Через певний час – поширилася на інші сфери банківського сектора економіки й на реальний сектор. Згідно з оцінками міжнародних економічних організацій, найуразливішими для фінансової кризи серед країн світу стали Ісландія, Аргентина, Пакистан, Угорщина й Україна. Саме в цих країнах найбільш ускладнилися соціально-економічні умови і відбувся спад рівня життя населення.

Мета статті. Метою статті є визначення впливу фінансової кризи на діяльність особистих селянських господарств Львівської області.

Виклад основного матеріалу. Одним із найгірших наслідків кризи стала втрата роботи понад 200 млн осіб у світі. Вітчизняні економісти вирахували зростання безробіття в нашій країні до 20% у 2010 р. Значну масу безробітних становлять жителі сіл як найменш кваліфіковані. Слід ураховувати також такий негативний наслідок фінансової кризи, як повернення трудових мігрантів з-за кордону на батьківщину, передусім у сільську місцевість, зокрема Львівської області. Зазвичай особисті селянські господарства відносять до так званих господарств виживання, які стають порятунком для багатьох родин, передусім

[©] Чемерис В.А., Франчук І.Б., 2011

сільських, в умовах соціально-економічних криз. Вони набувають прискореного розвитку за досягнення певного рівня зниження доходів населення. Природно, що існує певна економічна обґрунтована межа зниження доходів, при досягненні якої власники особистих селянських господарств приймають рішення про зайнятість винятково в особистому господарстві й обмеженні виробничо-економічних зв'язків з іншими суб'єктами ринку.

Регіональні особливості ведення особистих селянських господарств у Львівській області, передусім малоземелля, та особливості розселення сільського населення мають і матимуть у майбутньому значний вплив на їхній розвиток. Але в даних умовах основним чинником розвитку особистих селянських господарств найближчим часом буде ситуація на сільському ринку праці та рівень грошових доходів населення. Тому ми розробили поваріантний прогноз розвитку особистих селянських господарств у досліджуваному регіоні: оптимістичний, песимістичний та раціональний (табл. 1).

Таблиця 1

Перспективні параметри розвитку особистих селянських господарств, 2012 р.

Показник	Варіанти		
	оптимістичний	песимістичний	раціональний
Кількість особистих селянських господарств, тис.	215,0	215,0	215,0
Площа сільськогосподарських угідь, тис. га	780	900	810
Вартість валової продукції в порівнянних цінах, млн. грн	3400	5000	3600
Так само на одне господарство, тис. грн	15,8	23,3	16,7
Так само на 1 га сільськогосподарських угідь, грн	4359	5555	4444
Поголів'я тварин, тис. голів:			
Велика рогата худоба	180	460	270
У тому числі корови	100	300	180
Свині	160	250	200
Вартість виробленої продукції в поточних цінах, млн. грн	3700	5600	4000
Вартість реалізованої продукції, млн. грн	300	2600	400
Рівень товарності, %	8,1	46,4	20,0

Реалізація оптимістичного сценарію розвитку особистих селянських господарств можлива за збереження досягнутих до кризової ситуації у

2000–2007 рр. темпів розвитку економіки країни, зростання рівня зайнятості та доходів населення.

Упродовж 2000–2007 рр. грошовий дохід на одного сільського мешканця зріс із 79,20 до 423,92 грн, тобто у 5,4 раза (у середньому на 40% за рік).

Оскільки інтегрований індекс інфляції впродовж цього періоду становив 157,7%, у реальному обчисленні доходи зросли в 3,39 раза, або ж на 27,5% щороку. За збереження таких темпів зростання до 2012 р. середній дохід на особу в сільських домогосподарствах становитиме 1821 грн, що значно вище від прожиткового мінімуму. При цьому наявні темпи скорочення площ використовуваних сільськогосподарських угідь, поголів'я тварин, а також обсягів виробництва продукції збережуться.

Якщо світова фінансова криза інтенсивно поглиблюватиметься й надалі, це неминуче призведе до загострення ситуації на ринку праці. Висока ймовірність втрати роботи всіма працездатними членами сільських родин. Вони будуть змушені сконцентрувати всі зусилля на веденні особистого селянського господарства. Обсяги купівлі товарів і послуг на ринку будуть мінімальними. Однак розрахунки обов'язкових покупок вказують на те, що вони не можуть бути меншими від 14 265,16 грн на рік на всю родину, тобто 1188,76 грн на місяць. Якщо при збереженні нинішньої ситуації на ринку для цього достатньо заробітку одного з батьків за межами особистого господарства, то у разі втрати роботи ці кошти необхідно заробляти реалізацією продукції, виробленої всередині нього.

У процесі реалізації песимістичного сценарію розвитку особистих селянських господарств відбудеться повернення до умов середини 90-х років минулого століття. Зростатиме площа використовуваних сільськогосподарських угідь, масовим стане явище розривання договорів оренди земель, зростатиме інтенсивність праці власників особистих селянських господарств, збільшуватиметься чисельність поголів'я тварин.

Раціональний сценарій розвитку особистих селянських господарств можливий у тому разі, якщо уряду вдасться замортизувати негативний вплив світової фінансової кризи на вітчизняну економіку, завдяки чому стане можливим збереження наявного рівня грошових доходів населення та соціально-економічних умов розвитку особистих селянських господарств.

Слід відзначити, що навіть у разі збереження досягнутого рівня реальних доходів сільського населення, розвиток особистих селянських господарств буде значно активнішим порівняно з нинішнім. Неабияке значення мають не лише матеріальні аспекти функціонування господарств, їхня динаміка, а й очікування селян щодо подальшої зміни ситуації у світі, країні, регіоні, сільській місцевості. Загострення кризи в сусідніх країнах навіть за збереження стабільності в нашій країні спонукатиме селян до розширення свого господарства. Одвічний інстинкт самозбереження, одним із важливих чинників чого в сучасних соціально-економічних умовах є особисте селянське господарство, спонукає їх на такі раціональні види діяльності, які зменшують економічні ризики. Інтуїція, так чи

інакше, підкаже селянам шлях до виживання у складних умовах. Завше, й у складні часи, кожен міг розраховувати передусім на самого себе.

Висновки. Загальна економічна ситуація в країні є чи не основним чинником, який суттєво впливає на динаміку змін у виробничій діяльності особистих селянських господарств. Цей чинник, у зв'язку з поглибленням глобалізаційних процесів у світі, у край динамічний. Не менш важливим є інший чинник, який, на відміну від загальноекономічної ситуації, надає стабільності розвитку особистих селянських господарств. Це – розвиток соціальної сфери села, передусім соціальної інфраструктури. Якщо в певному сільському населеному пункті наявні дошкільні заклади, й вони газифіковані, це сприяє фактичному збільшенню робочого часу членів особистих селянських господарств, який можна використати для вдосконалення власного господарства. Якщо, до того ж, у селі діють заклади торгівлі, культури й мистецтва, це забезпечує відпочинок у такій формі, яка сприяє відновленню фізичних та моральних сил працівників.

Література

1. Сільськогосподарська діяльність господарств населення Львівщини у 2009 році: [Статистичний збірник]. – Львів, 2010. – 156 с.
2. Талавира М. П. Організаційно-економічний механізм державної підтримки розвитку сільських територій : [Монографія] / М. П. Талавира. – К. : Вид-во НАУ, 2008. – 384 с.
3. Шангіна Л. Пролітаючи з оптимізмом, або правила кризового етикету / Л. Шангіна // Дзеркало тижня, 6–12 грудня 2008 р.

Summary

Chemeris V.A., Franchyk I. B.

*Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S.Z. Gzhytskij*

DEVELOPMENT OF THE PERSONAL PEASANT ECONOMIES IN THE CONDITIONS OF WORLD FINANCIAL CRISIS

In this article development of the personal peasant economies is considered in the conditions of world financial crisis. Influence of financial crisis is analysed in Ukraine on efficiency of manage the personal peasant economies in the Lviv area and the ways of exit are offered from a crisis.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2011 р.